

Studium Doskonalenia Kadr Oświatowych

Radom ul. Traugutta 61,

tel. / fax (048) 340 24 40, 340 22 18

e-mail: sdk5@wp.pl www.sdk.edu.pl

Nr 03/2009

NAUCZYCIELSKI

BIULETYN METODYCZNY

dr Urszula Durlak

**Kształcenie postawy proekologicznej
wśród uczniów**

Kształcenie postawy proekologicznej wśród uczniów

Wstęp

Człowiek, jak każdy żywy organizm, jest elementem środowiska przyrodniczego i podlega jego prawom. Zdajemy sobie sprawę i jesteśmy świadomi, że środowisko przyrodnicze ma wpływ na nasze zdrowie. Negatywne skutki zdrowotne zanieczyszczenia środowiska dostrzegane są coraz częściej, dlatego tak ważne jest promowanie proekologicznej postawy społeczeństwa.

S. Mika uważa, że postawa to pewien względnie trwały stosunek emocjonalny lub oceniający do przedmiotu bądź dyspozycja do występowania takiego stosunku, wyrażającego się w kategoriach pozytywnych, negatywnych lub neutralnych¹. Zdaniem D. Cichy przez postawę rozumie się uformowanie w czasie indywidualnego życia i społecznego rozwoju ucznia, składników osobowości wyrażających się w dążeniu do charakterystycznych nowych, bądź starych, stereotypowych sposobów bycia w określonych sytuacjach. Od postawy zależy preferowane przez jednostkę pewnych celów, wartości i sposobów działania, a odrzucanie innych². W odniesieniu do ochrony środowiska będzie to ukształtowanie u ucznia motywacji do zdobywania wiedzy o współczesnym stanie środowiska, istniejących zasobach, ich ochronie o odpowiedniej eksploatacji; właściwego postępowania w najbliższym środowisku ucznia; rozumienia wartości przyrodniczych, ekonomicznych, kulturowych i społecznych środowiska dla jednostek i społeczeństwa; odpowiedzialności obywatelskiej za wszelkie poczynania w środowisku przyrodniczym w kręgu oddziaływań jednostki, zgodnie z możliwościami jej wieku i zajmowanej funkcji w społeczeństwie³.

Postawy młodego człowieka mogą ulegać zmianom pod wpływem różnych czynników. Na kształtowanie postawy ucznia ma wpływ rodzina, szkoła, środki masowego przekazu, grupa rówieśnicza, w której uczeń przebywa. Praca dydaktyczna może i powinna kształtować właściwą postawę uczniów - proekologiczną, prośrodowiskową. Świadomość ekologiczną należy rozwijać od najmłodszych lat. Stąd ogromna rola szkoły na każdym etapie kształcenia.

Postawa proekologiczna to konkretne działania na rzecz ochrony środowiska, jest efektem nabycia wiedzy i wrażliwości ekologicznej człowieka świadomego⁴. Kształtowanie postawy proekologicznej i zdrowego stylu życia wśród społeczeństwa a szczególnie wśród dzieci i młodzieży poprzez oddziaływanie na ich świadomość, jest głównym celem edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Kształtowanie postaw proekologicznych należy zacząć już w przedszkolu. Edukacja ekologiczna dzieci powinna być świadomą i zamierzoną działalnością nauczycieli i rodziców.

Ważny jest także dla kształtowania postaw proekologicznych bezpośredni i pośredni kontakt dzieci ze zjawiskami i obiektami przyrodniczymi, przekazywanie wiadomości o ekosystemach występujących w ich najbliższym środowisku, uzmysłowienie związków przyczynowo-skutkowych procesów przyrodniczych. Istotne jest stwarzanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu nawyków kultury ekologicznej i zdrowotnej, oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych i maksymalnej ich ochrony a także umiejętności segregowania i wtórnego wykorzystania niektórych odpadów (papieru, pojemników

¹ Mika S.: Wstęp do psychologii społecznej, PWN, Warszawa 1975r.

² Cichy D.: Przygotowanie młodzieży do ochrony i kształtowania środowiska, LOP, Warszawa 1984 r.

³ Tamże

⁴ Kalinowska A.: Ekologia- wybór przyszłości, Editions Spotkania, Warszawa 1991 r.

plastikowych itp.) znajdujących się w najbliższym środowisku. Warunkiem efektywnej pracy nauczyciela z dziećmi nad kształtowaniem ich postaw proekologicznych jest zasada, aby potrzeba działania na rzecz ochrony środowiska wynikała z chęci i zainteresowania dzieci, a także wyrażała się w potrzebie przestrzegania norm ekologicznych.

Przebieg przedsięwzięcia z okazji Święta Ziemi opracowanego metodą projektu

Prawidłowa postawa proekologiczna powinna być kształtowana w ścisłej korelacji z otaczającym środowiskiem, we współdziałaniu z lokalną społecznością. Aby podjąć konkretne działania mające na celu kształtowanie postawy proekologicznej, wśród dzieci i młodzieży należy określić jaki jest ich stosunek do środowiska. W tym celu nauczyciele ze szkoły podstawowej im. Jana Pawła II w Woli Taczowskiej opracowali i przeprowadzili projekt pt: Dbajmy o naszą Ziemię, który był częścią planu pracy szkoły. Projekt dydaktyczno - wychowawczy zawierał 7 zadań do realizacji w ciągu dwóch tygodni i obejmował wszystkie klasy (0-VI).

Pierwsze zadanie dla klasy 0: Zwierzęta i kwiaty Ziemi – wykonanie prac z plasteliny;

Drugie zadanie dla klasy I: Jak można oszczędzać wodę – wykonanie plakatu;

Trzecie zadanie dla klasy II : Wypalanie traw niebezpieczny zwyczaj - wykonanie plakatu;

Czwarte zadanie dla klasy III: Skargi i prośby Ziemi - wykonanie prac w formie dwóch słoneczek (w promyki jednego słoneczka dzieci wpisywały prośby Ziemi , a w promyki drugiego słoneczka skargi Ziemi);

Piąte zadanie dla klasy IV: Zabawka ekologiczna (wykonanie prac z materiałów odpadowych np. papier, butelka, tkanina, itp.

Szóste zadanie dla klasy V: Symbol Dnia Ziemi (wykonanie plakatu techniką dowolną);

Siódme zadanie dla klasy VI: Strój ekologiczny (wykonanie prac z materiałów odpadowych oraz opis stroju).

Po wykonaniu wszystkich zadań przez uczniów nauczyciele wraz z uczniami przygotowali wystawę proekologiczną, na której dokonano prezentacji wszystkich prac. Najlepsze prace zostały nagrodzone przez Dyrektora szkoły.

Cele edukacyjne realizowane były na lekcjach wychowawczych, na przyrodzie, sztuce, plastyce, edukacji polonistycznej, środowiskowej w klasach młodszych. Zadania projektu były zaplanowane tak aby uczniowie mogli je wykonywać również w domu, angażując swoją rodzinę.

Celem projektu było:

- ✓ kształtowanie postawy odpowiedzialności za obecny i przyszły stan środowiska,
- ✓ wyrobienie gotowości do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- ✓ dostrzeganie zagrożeń wynikających z nadmiernej eksploatacji środowiska,
- ✓ uświadomienie potrzeby ochrony środowiska,
- ✓ uświadomienie przyczyn zanieczyszczeń środowiska,
- ✓ podejmowanie działań dotyczących ochrony środowiska,
- ✓ nawiązanie więzi ze środowiskiem,
- ✓ uświadamianie otoczenia o zagrożeniach cywilizacyjnych,
- ✓ odpowiedzialność za zdrowie własne i innych,
- ✓ wskazanie zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.

Oczekiwanymi wynikami realizacji projektu „Dbamy o naszą Ziemię”, poza wykonanymi ilustracjami problemów dotyczących środowiska naturalnego (prace plastyczne, projekty strojów ekologicznych) było to, iż uczeń będzie:

- ✓ rozumiał wpływ człowieka na środowisko i przewidywał skutki swojej działalności,
- ✓ postępował w sposób przyjazny dla środowiska,
- ✓ doceniał wartość środowiska przyrodniczego,
- ✓ dostrzegał potrzebę działania w kierunku poprawy stanu środowiska i podejmował odpowiednie działania,
- ✓ dokonywał wnikliwej obserwacji środowiska naturalnego,
- ✓ wyciągał i odpowiednio interpretował wnioski oraz oceniał efekty własnej pracy odnośnie przedmiotu projektu,
- ✓ korzystał z różnych źródeł informacji.

W realizacji projektu obowiązywały metody aktywizujące takie jak: mapa skojarzeń, obserwacja, gra w role, rybi szkielet, burza mózgów. Ewaluacji projektu dokonano za pomocą metody drzewko decyzyjne. Metoda ta uczy efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji. Metoda ta może być wykorzystana na lekcjach /zajęciach/ gdzie uczniowie mają nauczyć się poszukiwania, zauważania związków między różnymi rozwiązaniami danego problemu i konsekwencjami tych rozwiązań między innymi uzmysłowienie uczestnikom, że troska o przyrodę jest troską o nas samych i nasze spokojne życie. W wyniku tej metody uczniowie nabywali umiejętności dokonywania wyboru i podejmowania działań zmierzających do oszczędnego korzystania z zasobów przyrody i maksymalnej ich ochrony a także zostali uświadomieni o wpływie codziennych obowiązków i zachowań w szkole, miejscu zabawy, odpoczynku na stan środowiska naturalnego. Uczniowie z pomocą nauczyciela dokonali podsumowania wyników dyskusji i wybrali najlepsze rozwiązania.

Wnioski

Organizowanie na terenie szkoły przedsięwzięć o charakterze proekologicznym i prośrodowiskowym wydaje się działaniem niezwykle pożądanym. Przedsięwzięcia te powinny być różnorodne, prowadzone różnymi metodami, tworzy to fundamenty do kształtowania właściwej postawy proekologicznej u młodego człowieka, którego w okresie szkolnym można jeszcze kształtować.

W wyniku realizacji projektu uczniowie mają istotnie większą świadomość jakie są podstawy ekologicznego użytkowania środowiska i sposobów jego ochrony. Popularyzacja wiedzy o procesach przyrodniczych, ich wpływie na życie społeczeństw oraz wiedzy o ochronie środowiska wpłynęła na kształtowanie nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia moralnej i obywatelskiej odpowiedzialności za ochronę dóbr przyrody.

Kształtowanie pozytywnej postawy młodych ludzi w stosunku do środowiska przyrodniczego jest czynnikiem bardzo ważnym w dzisiejszych czasach. W wyniku realizacji projektu dzieci poznały przyrodę od strony praktycznej. To rozwiązanie było nie tylko okazją do nauki, ale także uczestnicy zostali zainspirowani do szukania wiedzy o ochronie przyrody. Wyniki przeprowadzonego wśród uczniów wywiadu dowiodły, iż realizacja projektu przyniosła pozytywne zmiany w myśleniu dzieci o ochronie przyrody. Zaczęli perspektywicznie myśleć o przyszłości natury oraz przewidywać skutki swojej działalności i uczyć tego innych. Wydaje się, iż uczestnicy projektu będą znacznie bardziej

świadomie: określić co to jest przyroda, nawiązać emocjonalną więź ze środowiskiem, czuć się jej częścią, podać przyczyny niszczeń przyrody i ich skutki, obserwować i dostrzegać w przyrodzie obiekty, zjawiska, procesy, rozpoznawać i nazywać podstawowe rośliny i zwierzęta, dostrzec wpływ codziennych czynności swoich i innych na stan środowiska, wyjaśnić potrzebę ochrony środowiska. Coraz aktywniej będą uczestniczyć we wszelkich działaniach ekologicznych i mobilizować do nich innych. Te dzieci z pewnością będą mniej obojętne na to, co się wokół nich dzieje, a swoją postawą skłonią i będą skłaniać innych do pozytywnych oddziaływań na rzecz ochrony środowiska.

Literatura:

Mika S.: *Wstęp do psychologii społecznej*, PWN, Warszawa 1975 r.

Cichy D.: *Przygotowanie młodzieży do ochrony i kształtowania środowiska*, LOP, Warszawa 1984 r.

Kalinowska A.: *Ekologia- wybór przyszłości*, Editions Spotkania, Warszawa 1991 r.

Skład komputerowy: mgr Renata Chmielewska

Redakcja: Zespół SDKO

Copyright by
Studium Doskonalenia Kadr Oświatowych
Radom – 2009.
Egzemplarz promocyjny i bezpłatny.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Publikacji tej bez zgody właściciela praw autorskich nie można kopiować, przedrukowywać i rozpowszechniać w całości lub fragmentach, łącznie z wykorzystaniem systemów przekazywania i odtwarzania informacji. Powyższe zastrzeżenie nie dotyczy nauczycieli wykorzystujących publikację do własnego doskonalenia.

**Studium Doskonalenia Kadr Oświatowych
Placówka o zasięgu ogólnokrajowym z wpisem do rejestru niepublicznych placówek
doskonalenia nauczycieli Mazowieckiego Kuratora Oświaty pod numerem 1/NPDN/2000.**

Adres do korespondencji:

Studium Doskonalenia Kadr Oświatowych
Radom ul. Traugutta 61
tel. / fax (048) 340-24-40, tel. 340-22-18,
kom. 0 502 665 341, 0 600 884 774
[e-mail: sdk5@wp.pl](mailto:sdk5@wp.pl) www.sdk.edu.pl